

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Спартак Василев Керемидчиев - Институт за икономически изследвания на БАН, професионално направление 3.8. Икономика върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност доцент, по професионално направление 3.7 Администрация и управление (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект), обявен в Държавен вестник, бр. 44/19.05.2023 г., с кандидат гл. ас. д-р Юлиана Божидарова Хаджичонева

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Съгласно представената справка от гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева сумарно тя има 793,4 т. при минимален праг за заемане на академичната длъжност „доцент“ в НБУ от 570 т. (вж. таблицата по-долу). При първа и трета група от показатели д-р Юл. Хаджичонева набира минималния брой точки, докато при останалите 7 групи тя надвишава в повечето случаи значително поставените минимални прагове. Първата група от показатели се отнася за наличие на дисертация, а третата – за наличие на монография. Тя отговаря и на другото изискване, а именно, сумата от показатели от 4 до 10 да е поне 200 т. При нея тези точки са 258,4.

Група от показатели	Съдържание	Минимални изисквани точки за доцент в НБУ	Изпълнение на изискванията за „доцент“ от кандидата
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	-	-
В	Показател 3	100	100
Г	Сума от показателите 4 -10	200	258,4
Д	Сума от показателите 11 -13	50	80
Е	Сума от показателите 14 - 21	-	-
Ж	Сума от показателите от 22 до края	50	125
З		70	90
И		50	90
	Общо	570	793,4

По този начин гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева не само отговаря на всички количествени изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в НБУ, но и значително надвишава минималните прагове.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд, творчески изяви или други публикации, съответстващи по обем и цялостност на монографичен труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.

Представената за рецензиране монография: Хаджичонева Ю. (2022). Предприемачество, иновации и изкуствен интелект в България: динамика и управление. София: Издателски комплекс – УНСС. 282. ISBN 978-619-232-597-8 е посветена на два от големите и системни дефицити в развитието на българската икономика – недостатъчната иновативност и предприемачеството. Тя е разгърната на 264 с., като от тях основната част е в размер на 261 с., а другите части са съдържание, приложение, списък на съкращенията, списък на таблиците и фигурите и индекси. Основният текст е структуриран в три глави, заедно с предговор, въведение и заключение.

Темата на изследването не е нова за българската икономика, дори обратно – в литературата могат да се намерят множество публикации по тази проблематика. Това, което е ново и прави актуална публикацията е, че: а/ тя свързва в едно единно цяло предприемачеството и иновациите; б/ извежда проблематиката върху основата на новата индустриална революция; с/ оценява промените и особеностите, произтичащи от уникалната пандемична обстановка, характерна за последните години.

Структурата на разработката е изградено върху здрава конструкция, състояща се от теория, разработване на методологически апарат и практическото му прилагане. Основният метод при структуриране е дедуктивният. Изследването има монографичен характер, защото обхваща основните аспекти както в дълбочина, така и като обхват на предприемачеството и иновациите.

Езикът на изложение е професионален, терминологията е специфична, но коректно използвана. Източниците на информация съдържат както теоретични, така и практически изследвания и богата статистическа информация, която подходящо се представя и използва за аргументиране на авторската теза.

Предметът и обектът на изследване са прецизно изведени, което помага за конструиране на монографията.

Основните приноси моменти в монографията според мен се свеждат до следните:

- Проблематиката на предприемачеството и иновациите е разгледана в единство и в рамките на новата индустриална революция. С вещина са представени най-новите технологии, които определят съдържанието на дигиталната революция, и е изведено и как те водят до създаване на стойност при различни примери.
- Създаден е оригинален общ модел на бизнес стойността. Неговото съдържание е комбинация от различни елементи, обединени в цикъла на входни ресурси, процеси и постигнати резултати. Този модел е тестван и е успешно приложен в три предприятия от финтеха, търговията на дребно и електронната търговия. Чрез тази верификация е доказана функционалността на модела на бизнес стойността.
- На основа на актуална сравнителна информация и чрез използване на две анкетни проучвания са изведени и обобщени актуалните проблеми на иновационната и предприемаческата екосистема в страната.
- Направените изводи и препоръки имат ценност за подобряване на управлението на иновационната и предприемаческата екосистемата, както и за по-нататъшно развитие на предприемачеството и иновациите в предприятията на страната.

Анализираните примери от практиката могат да стимулират и катализират използването на изкуствен интелект в различни бизнес сектори и предприятия. В заключение може да се обобщи, че представеното монографично изследване е актуално, необходимо и

полезно. В него успешно е съчетана теорията с практиката. Представени са успешни практики на предприятия, използващи изкуствен интелект в страната. Постигнатите резултати от изследването могат да бъдат оценени като приноси с теоретичен и практически характер.

Оценката ми за представената монография е положителна, тъй като в нея има оригинален прочит на модерни бизнес практики, знания и решения за бъдещото, които са полезни за държавниците, предприемачите и мениджърите.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации (творчески изяви), направени след назначаването на академичната длъжност „гл. асистент“ или академичната длъжност „доцент“ (при кандидатите за професор). Тя включва и оценка на изискването за рецензираност на изданията.

Извън монографията гл. ас д-р Юлиана Хаджичонева е представила публикации, които представлява глави в 4 колективни монографии, 30 статии и студии, от които 11 са самостоятелни, а останалите 9 са в съавторство. Една студия и три статии са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – Scopus и Web of Science. Голяма част от публикациите на д-р Юл. Хаджичонева са на английски и френски език и са публикувани от престижни академични издателства като L’Harmattan в Париж.

Проблематиката на научната продукция на гл. ас д-р Юлиана Хаджичонева изцяло отговаря на тематиката на обявения конкурс. Тя може да се групира в следните четири направления: (1) динамика на предприемачеството и развитие на предприемаческата екосистема, (2) управление на конкурентоспособността на национално, регионално и фирмено ниво, (3) управление и бизнес развитие за разширяване на бизнес операциите, увеличаване на пазарното присъствие и повишаване на общата рентабилност на компаниите, (4) иновации и управление на иновационните процеси, и приложение на когнитивните технологии за изкуствен интелект за подобряване на производителността и цялостното бизнес представяне и бизнес политики.

От тази група публикации могат да се изведат следните приносни моменти:

- Установени са културните, социалните и материалните характеристики на българската предприемаческа екосистема. Създадена е карта на предприемаческата екосистема в България.
- Изведени са факторите, които влияят върху развитието на предприемачеството в градска бизнес среда, както и тенденциите в предприемачеството за продължителен период от двадесет години.
- По отношение на конкурентоспособността е представена нова формулировка на категорията „конкурентоспособност на земеделските стопанства“, развита е концепцията за „споделената“ конкурентоспособност, изведени са тенденциите в динамиката на бизнес средата в България и Бразилия, определени са факторите на институционалната среда, които оказват влияние върху конкурентоспособността на предприятията в страната, направени са предложения за изграждането на устойчиви конкурентни предимства, основани на дигитализацията.
- По проблематиката на бизнес развитието – съставена е обобщена схема за анализ и оценка на внедряването на иновационни технологии и изкуствен интелект в управлението и е разработен модел за оценка на развитието на дигитализацията на компаниите, който е приложен за класификация на компании.

Представените публикации не повтарят представените за придобиване на ОНС

„доктор” и за заемане на академичните длъжности „главен асистент”.

Постигнатите научните резултати от гл. ас д-р Юлиана Хаджичонева са нейно лично дело, плод на самостоятелни и колективни изследвания. Те имат оригинален характер и представляват научна новост, потвърждават и обогатяват съществуващото знание. Те са получени чрез използването на аргументирана методология и достоверни източници на информация.

При подготовка на настоящото становище не съм получавал сигнали за плагиатство.

3. Цитиране от други автори.

Общият брой на цитати от други автори на публикации на д-р Юлиана Хаджичонева е 21, като три цитирания са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация и 5 цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

Гл. ас д-р Юлиана Хаджичонева участва в изпълнението на научно-изследователски проект “Иновационни модели за повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства в България”, финансиран от Фонд “Научни изследвания”. Тя е национален представител на Глобалния университетски проект за изследване на предприемаческите нагласи и предприемаческите активности на студентите GUESSS на Университета в Берн и Университета в Сен Гален, Швейцария, както и на други екипи на проекти за подобряване на обучението и преподаването.

От първия проект тя има една съвместна публикация за конкурентоспособността на земеделските стопанства в списание, индексирано в WoS, както и съвместна монография. Вторият проект се отнася до събиране на информация за предприемаческата активност на студентите. Това ми дава основание оценката ми за проектната дейност на д-р Юлиана Хаджичонева да е положителна.

III. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти.

Гл. ас д-р Юлиана Хаджичонева преподава в магистърски и бакалавърски програми на Департамент „Администрация и управление“, Департамент „Икономика“ и Департамент „Политически науки“ на НБУ – МП „Бизнес администрация“ (МВА), МП „Маркетинг и мениджмънт“, МП „Управление на човешките ресурси (на английски език)“, МП „Управление на туризма“, МП „Мениджмънт за организационното съвършенство“, „Управление на бизнеса, технологиите и иновациите (на английски език)“, БП „Управление на бизнеса и предприемачество“, БП „Туризм“, БП „Международна политика (на френски език)“.

Тя преподава (мулти и интер) дисциплинарни курсове в областта на управленските науки, икономическите науки и публичния мениджмънт – Конкурентоспособност и бизнес развитие; Стратегическо управление и инструменти за анализ; Модели на

организационно съвършенство; Управление на проекти; Публични политики в туризма; Икономически политики на устойчивост; Предприемачество и иновации; Предприемачество и бизнес; Конкурентоспособност и иновации; Бизнес среда и иновации; Управление на иновационните процеси; Управление на проекти и програми; Публични финанси и бюджетна политика; Общество, икономика и бизнес и др. Преобладаващо курсовете са в редовна форма на обучение, като има част и в дистанционна форма на обучение.

Общата аудиторна заетост за Академичната 2021/2022 година на гл. ас д-р Юлиана Хаджичонева е 242 часа, а общата извънаудиторна заетост за същия период е 130 часа. Броят на обучаваните от нея студенти за академичната 2021/2022 година е 622. През годините е водила и над 700 учебни часа за академична година, напр. общо за Академичната 2016/2017 година - 705,5 учебни часа, от които 460,5 аудиторни часа и 245 извънаудиторни часа.

В електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ" гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева е предоставила авторски материали по темите на курс: МВАМ187 Конкурентоспособност и бизнес развитие и ВАВВ500 Конкурентоспособност и иновации (част конкурентоспособност).

По отношение на работата със студенти гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева има участие в една съвместна колективна монография със студенти от БП „Управление на бизнеса и предприемачество“ и МП „Бизнес администрация“, една съвместна статия със студент от БП „Управление на бизнеса и предприемачество“ и едно съвместно участие с 8 студенти в теренно изследване по образователен проект „Градски политики, бизнес среда и местна демокрация: изследване на среден български град (Лом)“.

В тази част следва да се отбележи научното ръководство на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева на 13 успешно защитили дипломанти в направление 3.7 „Администрация и управление“ през 2016-2021 г., както и участието ѝ в над 10 комисии за държавни изпити и подготовката на над 40 рецензии на студентски работи.

2. Работа с Еразъм-студенти.

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева участва в обучението по MUNM100 Икономическа политика на устойчивостта I на английски език за Еразъм студенти.

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева подпомага развитието на Еразъм дейността на НБУ чрез организиране подписване на договор за мобилност на студенти и преподаватели в тематичната област „Бизнес администрация“ и лансира съвместни инициативи за проектна и научно-изследователска дейност с Университета Алпи в Гренобъл, Франция. Работи и по проект за двойна диплома със Савойския университет Мон Блан в Шамбери, Франция.

В края на 2021 г. представя НБУ на студенти с интерес към Еразъм мобилността от Университета Савоа Мон Блан в Шамбери, а в средата на 2021 г. води лекция по темата „Decision making and artificial intelligence in multicultural contexts“ в Международната седмица за преподаване чрез бизнес игри, организирана по европейския проект за университетско сътрудничество UNITA – Staff Week International Cooperation and Projects по програма Еразъм+.

3. Оценки от анкетите на студентите.

Средната оценка от проведените частични анкети за удовлетвореност на студентите от преподавателската дейност на д-р Хаджичонева е отлична. Цялостната оценка на студентите за д-р Хаджичонева като преподавател за академичната 2021/2022 година е отлична – между 5,17 и 6,00 (от 6,00) съгласно справките в системата eTeacher.

По представена справка от Центъра за качество и оценяване на НБУ средната оценка от студентските анкети за последните десет семестъра е 4,14 от 5,00, което представлява 83% удовлетвореност от преподавателската дейност на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева. Това е много висока оценка, която следва да се приветства.

IV. Административна и обществена дейност

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ.

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева активно взема участие в колективни органи на управление на НБУ. Тя е член на Съвета на Франкофонския център за академични постижения на НБУ. От 2020 г. тя членува в Програмния съвет на Департамент „Политически науки“ на НБУ. Също така е член на Програмния съвет на Департамент „Администрация и управление“ и програмен координатор на Магистърската програма по бизнес администрация и други магистърски и бакалавърски програми на НБУ в периода 2015-2019 г.

2. Обществена активност.

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева е основен двигател при кандидатстването и подготовката на 63-тия Международен конгрес на икономистите с френски език на тема: “Факти и теории за нестабилността в икономиката и управлението”, който ще се проведе от 27 до 29 май 2024 г. в НБУ. Това е изключително престижно събитие в календара на световната франкофонска икономическата общност и предоставянето на домакинството на този форум е висока чест не само за НБУ, но и за страната ни.

Също така през 2011-2018 г. тя е заместник-председател и съосновател на неправителствена организация в сферата на публичното управление, демокрацията, гражданското участие и корпоративната социална отговорност.

V. Лични впечатления от кандидата

Имам лични впечатления от гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева по повод рецензиране на нейната монография: Хаджичонева Ю. (2022). Предприемачество, иновации и изкуствен интелект в България: динамика и управление. София: Издателски комплекс – УНСС. 282. ISBN 978-619-232-597-8., участието ми в публикацията: Стайкова Е., Хаджичонева Ю. (съст. и ред.). (2021). Устойчиво градско развитие – поуки за София. София: Издателство на НБУ. както и във връзка с нейни публикации в сп. Икономическа мисъл. Също така я познавам от участия в научни конференции в България и Мароко и като един от инициаторите и организаторите на Лятната школа „Политики и иновации за градовете“ на НБУ.

Личните ми впечатления от д-р Юлиана Хаджичонева е, че тя е целеустремен изследовател, който търси новото, стреми се творчески да прилага най-високите постижения в науката и обучението. Тя има отлични комуникативни способности, като

умело използва високото си ниво на ползване на френски и английски език, организирана и делова е в общуването си с колеги и студенти. Умее да предлага интересни идеи и инициативи и талантливо да ги предлага за практическо приложение.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Запознаването ми с творчеството на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева открива възможности за отправяне на няколко препоръки в бъдещата ѝ научна и преподавателска дейност:

- По отношение на научната проблематика би било полезно да продължи да се занимава с икономическите измерения на дигитализацията на бизнеса и обществото. Една от големите теми и препятствие пред развитие на дигитализацията е киберсигурността. Заслужава си тази тема да бъде поставена във фокуса на изследванията ѝ, както и при обновяване на обучителните програми.
- Подготовката на докторанти също би била благоприятна посока за разпространение на нейните идеи и създаване на съмишленици.

Заключение

Представената от гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева научна продукция и дейност по обем, структура, качество на научните резултати и приноси я представят като изграден и изявен изследовател в областта на предприемачеството, конкурентоспособността, бизнес развитието и изкуствения интелект.

Преподавателската, публикационната и изследователската работа на кандидата и резултатите от нея напълно отговарят и надвишават количествените и качествените изисквания за заемане на академичната длъжност “доцент” в НБУ.

Това ми дава пълно основание да подкрепят избора на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева „ЗА“ заемане на академичната длъжност „доцент“ по научна специалност 3.7 Администрация и управление (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект) в НБУ.

31.8.2023 г.

Подпис: